

вдані цим збитки. Розмір збитків, завданих порушенням зобов'язання, доказується кредитором.

З огляду на положення ст. 22 ЦК та ст. 224 ГК для застосування такої міри відповідальності, як стягнення збитків, потрібна наявність усіх елементів складу цивільного правопорушення, а саме: протиправної поведінки, збитків, причинного зв'язку між протиправною поведінкою боржника та збитками, вини. За відсутності хоча б одного з цих елементів цивільно-правова відповідальність не настає.

Вищий господарський суд України, залишаючи без змін рішення суду першої інстанції про стягнення з ПАТ на користь ТОВ «Фортекс» 778 тис. 713 грн неодержаного доходу, не звернув уваги на вимоги закону і на те, що апеляційний суд встановив правомірність відмови ПАТ у наданні чергового траншу за заявкою від 27 серпня 2009 р.

з урахуванням умов п. 1.5 кредитного договору та відсутність усіх елементів цивільно-правової відповідальності.

Суд касаційної інстанції, вирішуючи цю справу, неправильно застосував норми матеріального права, що суперечить висновкам цього суду в інших судових рішеннях у подібних правовідносинах, зокрема у справах № 14/1 та № 21/188/08-16/213/08.

З огляду на викладене та керуючись статтями 111²³—111²⁵ ГПК, Верховний Суд України постановив: заяву ПАТ задовольнити; постанову Вищого господарського суду України від 1 березня 2011 р. скасувати; справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Перегляд Верховним Судом України судових рішень як процесуальна дія можлива тільки на підставах і у порядку, передбаченому чинним процесуальним законодавством України, за умов, зазначених у відповідній нормі процесуального закону, установлених для такого перегляду. Відсутність правових підстав чи умов здійснення конкретних процесуальних повноважень тягне неможливість розгляду відповідної заяви по суті

ПОСТАНОВА

*Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 21 червня 2012 р.
(в и т я г)*

Ворошиловський районний суд м. Донецька вироком від 2 березня 2009 р. засудив П. за: ч. 4 ст. 189 КК до позбавлення волі на строк вісім років із конфіскацією всього майна, яке є його власністю; ч. 2 ст. 383 КК до позбавлення волі на строк п'ять років. На підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів йому визначено остаточне покарання — позбавлення волі на строк вісім років із конфіскацією всього майна.

Апеляційний суд Донецької області ухвалою від 29 квітня 2009 р. зазначений вирок змінив: призначене П. покарання за: ч. 4 ст. 189 КК із застосуванням ст. 69 КК пом'якшив до шести років позбавлення волі з конфіскацією всього майна; ч. 2 ст. 383 КК — до чотирьох років позбавлення волі, й на підставі ст. 70 КК за сукупністю злочинів визначив остаточне покарання — позбавлення волі на строк шість років із конфіскацією всього майна.

Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалою

від 23 лютого 2010 р. зазначені судові рішення у частині засудження за ч. 4 ст. 189 КК скасувала із закриттям справи за відсутністю в діянні складу злочину. Постановлено вважати П. засудженим за ч. 2 ст. 383 КК до позбавлення волі на строк чотири роки.

23 листопада 2010 р. П. звернувся до Обухівського районного суду Київської області із заявою про звільнення його від покарання на підставі Закону від 31 травня 2005 р. № 2591-IV «Про амністію» (далі — Закон № 2591-IV), проте суд постановою від 28 грудня 2010 р., залишеною без змін ухвалою Апеляційного суду Київської області від 17 березня 2011 р., відмовив у її задоволенні, оскільки П. не підпадав під умови застосування цього акта амністії.

Колегія суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за наслідками розгляду касаційної скарги захисника

ухвалою від 1 грудня 2011 р. судові рішення про відмову в застосуванні акта амністії щодо П. залишила без змін.

Неможливість звільнення від покарання засудженого із зазначеної підстави касаційний суд мотивував тим, що П. був засуджений за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, поєднане з обвинуваченням особи у тяжкому чи особливо тяжкому злочині зі штучним створенням доказів обвинувачення, яке розпочалося у березні 2005 р. і після набрання чинності Законом № 2591-IV тривало до середини червня 2006 р. Згідно зі ст. 12 цього Закону зазначена обставина виключала можливість амністування П.

У заяві про перегляд судових рішень захисник просив скасувати ухвалу колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 грудня 2011 р., а справу — направити на новий касаційний розгляд. Він вважав, що суд касаційної інстанції неправильно визначив момент закінчення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 383 КК, і дійшов хибного висновку про те, що цей злочин є продовжуваним. Він стверджував також, що інкриміноване П. діяння за цією статтею було вчинене у березні 2005 р., і тому до нього мали б застосовуватися положення закону про амністію.

На підтвердження своїх вимог захисник послався на правові висновки, зазначені в ухвалі колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 23 лютого 2010 р., яка щодо того самого суспільно небезпечного діяння визнала, що об'єктивну сторону складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 383 КК, засуджений виконав у березні 2005 р., тобто ще до набрання чинності зазначеним актом про амністію.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 3 лютого 2012 р. справу щодо П. допустив до провадження Верховного Суду України.

Після відкриття провадження та виконання підготовчих дій суддя Верховного Суду України відповідно до вимог ч. 2 ст. 400¹⁹ КПК ухвалою від 1 березня 2012 р. справу щодо П. призначив до розгляду Верховним Судом України.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, пояснення захисника, який підтримав доводи заяви, пояснення прокурора про відмову в задоволенні заяви, перевіrivши матеріали справи та обговоривши доводи, зазначені в заяві, Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку про таке.

Відповідно до положень п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК Верховний Суд України вправі переглянути судові рішення за умови: наявності двох і більше подібних суспільно небезпечних діянь; коли щодо цих суспільно небезпечних діянь касаційний суд неоднаково застосував одну й ту саму норму кримінального закону і таке застосування потягло ухвалення різних за змістом судових рішень.

За змістом зазначеної статті цього Закону подібними суспільно небезпечними діяннями належить розуміти два і більше (не менше двох) різних, але схожих між собою суспільно небезпечних діянь, які мають спільні риси, ознаки (схожі за суб'єктивним складом, об'єктивною стороною, формою вини, наслідками та іншими ознаками), а неоднаковим застосуванням одних і тих самих норм кримінального закону — відмінне, несхоже тлумачення, розуміння точного змісту (суті норми) кримінального закону.

У заяві захисник посилався на два рішення суду касаційної інстанції, які, однак, постановлені не щодо двох суспільно небезпечних діянь, а стосовно одного й того самого суспільно небезпечного діяння і щодо однієї й тієї самої особи, що унеможлиблює перевірку Верховним Судом України однаковості застосування касаційним судом норм кримінального закону через процедуру порівняння. Запропонований у заяві перегляд правових висновків оспорюваного рішення фактично зводиться до його повторного перегляду за правилами касаційного розгляду, проте перегляд заяви Верховним Судом України за такою процедурою не встановлений законом.

Крім того, рішення касаційної інстанції, яке оспорується і на яке зроблено посилання у заяві як акти правозастосування, — різняться між собою за правовим змістом і юридичним значенням, що теж виключає можливість їх зіставлення.

У судовому засіданні захисник просив не звертати увагу на формальні підстави перегляду судових рішень Верховним Судом України і наполягав на скасуванні оспореного судового рішення, виходячи зі статусу Верховного Суду України як найвищої судової інстанції та необхідності відновлення законних прав П., які були порушені під час ухвалення цього рішення.

Такі судження захисника не ґрунтуються на законі. Відповідно до вимог ст. 400¹¹ КПК Верховний Суд України переглядає рішення у кримінальних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених КПК.

За п. 1 ч. 2 ст. 400¹² цього Кодексу Верховний Суд України вправі переглянути та за наявності

неоднакового застосування норми кримінального закону може визнати рішення касаційного суду незаконним і скасувати його.

Чинний процесуальний закон не містить інших підстав перегляду судових рішень касаційної інстанції, крім передбачених п. 2 ч. 1 ст. 400¹² КПК, і не встановлює право виходу Верховного Суду України за межі встановленого порядку і наданих повноважень. Вихід за межі визначених законом повноважень Верховним Судом України суперечитиме принципам законності та юридичної визначеності.

Зазначені положення узгоджуються також із практикою Європейського суду з прав людини, який, зокрема у справі «Сокурєнко і Стригун проти України», констатував, що розгляд справи Верховним Судом України з виходом за межі повноважень, чітко передбачених законом, не може вважатися розглядом справи «судом, встановленим законом», і визнав такий розгляд справи порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Додана захисником під час розгляду справи Верховним Судом України ухвала колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 січня 2012 р. як приклад неоднакового застосування норм кримінального закону не може бути розцінена як така, оскільки вона стосується предмета й меж перегляду Верховним Судом України, які відповідно до положень статей 400¹³—400¹⁸ КПК визначаються на етапі подання такої заяви про перегляд судового рішення і допуску справи Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ до провадження Верховного Суду України.

На підставі зазначеного та керуючись статтями 400¹², 400²⁰, 400²¹, 400²³ КПК, Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України постановила відмовити у задоволенні заяви захисника про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 грудня 2011 р. щодо П.

Відповідно до положень частин 1 і 3 ст. 177 КПК України обшук проводиться в тих випадках, коли є достатні підстави вважати, що зняття злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети і документи, які мають значення для встановлення істини у справі чи забезпечення цивільного позову, знаходяться в певному приміщенні або в місці чи в якої-небудь особи.

Обшук проводиться за вмотивованою постановою слідчого з санкції прокурора чи його заступника, за винятком житла чи іншого володіння особи

УХВАЛА

*колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 1 березня 2012 р.
(в и т я г)*

За наслідками перевірки скарги директора товариства з обмеженою відповідальністю (далі — ТОВ) Ш. з приводу неправомірного проведення обшуку на підприємстві старший помічник прокурора м. Чернігова постановою від 7 грудня 2006 р. в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції ЧМВ УМВС України в Чернігівській області та міліціонерів РМОП «Беркут» відмовив за відсутністю в діянні складу злочину, передбаченого ст. 365 КК.

На цю постанову прокурора в порядку, передбаченому ст. 236² КПК, Ш. подала до місцевого суду скаргу та доповнення до неї, в якій зазначила про незаконність постанови прокурора щодо відмови в порушенні справи, посилаючись на односторонність і неповноту перевірки вказаних нею обставин,

порушення органами досудового слідства вимог ст. 22 КПК та ненадання правової оцінки діям працівників правоохоронних органів, які проводили обшук на підприємстві.

Деснянський районний суд м. Чернігова постановою від 16 січня 2007 р. скаргу Ш. на постанову старшого помічника прокурора м. Чернігова від 7 грудня 2006 р. про відмову в порушенні справи залишив без задоволення.

Апеляційний суд Чернігівської області ухвалою від 19 квітня 2007 р. постанову місцевого суду залишив без змін.

У клопотанні Ш. просила скасувати судові рішення через істотні порушення вимог кримінально-процесуального закону, що істотно вплинули на правильність судових рішень, а матеріали

справи направити на додаткову перевірку. Судові рішення вона вважала необґрунтованими, зазначаючи, що суд недостатньо перевірів усі доводи, зазначені в її скарзі та матеріалах, на підставі яких було відмовлено в порушенні справи.

У поданні п'яти суддів Верховного Суду України було порушено питання про внесення клопотання Ш. на судовий розгляд та зазначені підстави для скасування оскаржуваних судових рішень.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи, зазначені у клопотанні, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що клопотання Ш. підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Розглядаючи скаргу на постанову про відмову в порушенні справи у порядку, передбаченому ст. 236² КПК, суддя перевіряє оскаржувану постанову на предмет її законності і обґрунтованості та, залежно від того, чи були при відмові у порушенні справи виконані вимоги ст. 99 цього Кодексу, приймає відповідне мотивоване рішення.

На обґрунтування рішення про залишення без задоволення скарги Ш. на постанову старшого помічника прокурора м. Чернігова від 7 грудня 2006 р. про відмову в порушенні справи, суд послався на те, що оскаржувану постанову винесено на підставі зібраних матеріалів перевірки, під час якої досліджувались усі викладені скаржником обставини.

Проте з такими висновками суду погодитись не можна.

Відповідно до положень частин 1 і 3 ст. 177 КПК обшук проводиться в тих випадках, коли є достатні підстави вважати, що зняття злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети і документи, які мають значення для встановлення істини у справі чи забезпечення цивільного позову, знаходяться в певному приміщенні або в місці чи в якій-небудь особи.

Обшук проводиться за вмотивованою постановою слідчого з санкції прокурора чи його заступника, за винятком житла чи іншого володіння особи.

Як убачається з матеріалів справи, 22 листопада 2006 р. до прокуратури м. Чернігова зі скаргою в порядку ст. 97 КПК звернулася директор ТОВ Ш. про притягнення до відповідальності слідчого Р. та інших працівників правоохоронних органів, які брали участь у проведенні 14 листопада 2006 р. обшуку на підприємстві. У скарзі вона зазначила, що під час обшуку було вилучено предмети, які не мали значення для справи, а саме — важливі особисті документи працівників, обладнання та системний блок комп'ютера, що належали підприємству та без яких його робота була неможлива.

21 червня 2006 р. слідчим СВ ЧМВ УМВС України в Чернігівській області порушено кримінальну справу за ч. 2 ст. 186 КК за фактом відкритого викрадення золотого ланцюжка, який належав Д.О., та гаманця і грошових коштів, що належали Д.Г.

У ході розслідування цієї справи старший слідчий СВ Чернігівського МВ УМВС України в Чернігівській області виніс постанову від 11 серпня 2006 р. про проведення обшуку приміщень та прилеглої території ТОВ, у якій зазначалось, що під час проведених слідчих дій та оперативно-розшукових заходів була отримана оперативна інформація, що викрадене майно родини Д. може зберігатись у приміщеннях цього ТОВ.

Із матеріалів протоколу обшуку від 14 листопада 2006 р. відомо, що в ході обшуку в приміщенні ТОВ було вилучено предмети і документи, які не мали відношення до порушеної справи за фактом відкритого викрадення майна Д.О. і Д.Г., зокрема, трудові книжки, паспорти, особові медичні картки, військовий квиток, що належали працівникам підприємства, особисті документи С., системний блок комп'ютера тощо, а самих викрадених речей знайдено не було.

Наведені обставини та доводи, зазначені у скарзі Ш., про те, що обшук у приміщенні ТОВ проводився з порушенням вимог статей 177, 188 КПК, оскільки у постанові слідчого про проведення обшуку не було вказано достатніх даних, які б давали підставу вважати, що викрадені речі Д.О. і Д.Г. знаходяться саме в приміщенні ТОВ, та про порушення внаслідок дій службових осіб органів внутрішніх справ конституційних прав працівників і нормальної роботи ТОВ, суд належно не перевірів та оцінки їм не надав.

Суд не звернув уваги й на те, що в ході прокурорської перевірки за скаргою Ш. не опитали самого скаржника, інших осіб підприємства, які були присутні при проведенні обшуку, а також понятих.

Крім того, згідно з даними протоколу обшуку та поясненнями слідчого Р. до проведення обшуку були залучені працівники спеціальних підрозділів ЧМВ УМВС України в Чернігівській області та міліціонери РМОП «Беркут». Проте у справі відсутні матеріали про те, на підставі яких процесуальних документів чи нормативно-правових актів були залучені до проведення обшуку ці працівники, в якій кількості та згідно з якими нормами закону виконання такого завдання належить до їх компетенції.

Зазначені порушення закону ставлять під сумнів законність проведення обшуку в приміщенні ТОВ і дають підстави вважати, що наведені у постанові прокурора про відмову в порушенні спра-

ви висновки не відповідають дійсним обставинам і у них немає відповіді на доводи скаржника.

Отже, залишаючи без задоволення скаргу Ш., суд неповною мірою перевірів дані, на підставі яких прокурор дійшов висновку про відсутність у діяч працівників міліції ЧМВ УМВС України в Чернігівській області та міліціонерів РМОП «Беркут» складу злочину, передбаченого ст. 365 КК, та не навів конкретних фактів чи обставин, які б спростовували доводи скаржника про проведення працівниками міліції незаконного обшуку та незаконного вилучення речей, що не мали жодного відношення до розслідуваної органами слідства справи.

Апеляційний суд, перевіряючи матеріали справи, не звернув уваги на порушення вимог закону судом першої інстанції та залишив постанову місцевого суду без змін.

Недотримання вимог кримінально-процесуального закону органами досудового слідства під час проведення обшуку істотно вплинуло на правильність постановлених судових рішень судами першої та апеляційної інстанцій та на порушення конституційних прав громадян.

Тому колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України відповідно до положень п. 2 ч. 1 ст. 400⁴ КПК в редакції Закону від 21 червня 2001 р. № 2533-III «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України» із змінами, внесеними згідно із Законом від 11 лютого 2010 р. № 1876-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підстав перегляду судових рішень», яка була чинною до змін, внесених згідно із Законом від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» зазначила, що постанову місцевого суду та ухвалу апеляційного суду необхідно скасувати у зв'язку з істотним порушенням вимог кримінально-процесуального закону, які істотно вплинули на правильність судових рішень, а матеріали справи за скаргою Ш. направити на новий судовий розгляд.

У зв'язку з зазначеним постанову Деснянського районного суду м. Чернігова від 16 січня 2007 р. та ухвалу Апеляційного суду Чернігівської області від 19 квітня 2007 р. скасовано, а матеріали справи за скаргою Ш. направлено на новий судовий розгляд.

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ст. 169 ЦК Української РСР грошові зобов'язання повинні бути виражені і підлягають оплаті в національній валюті. Вираження і оплата грошових зобов'язань в іноземній валюті допускається лише у випадках і в порядку, встановлених законом. У Декреті Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», яким встановлено режим здійснення валютних операцій на території України, також не йдеться про дозвіл здійснювати оплату платежів в іноземній валюті у розрахунках між резидентами.

Згідно з умовами спірних договорів купівлі-продажу квартир купівельна ціна, тобто грошові зобов'язання покупців за цими договорами, виражена в національній валюті України — гривні. Визначення при цьому в договорах грошового еквівалента цих зобов'язань покупців в умовних одиницях законом не заборонено

ПОСТАНОВА

*судових палат у цивільних та господарських справах Верховного Суду України
від 30 травня 2012 р.
(в и т я г)*

Закрите акціонерне товариство «Фармацевтична фірма «Дарниця» (далі — ЗАТ) звернулося до суду з позовом до Р. та З. про визнання укладених 18 лютого 1997 р. між ним і зазначеними особами договорів купівлі-продажу квартир недійсними з тих підстав, що при їх укладенні сторони не досягли згоди щодо істотної умови договорів — купівельної ціни; визначення цієї ціни в умовних одиницях не відповідає вимогам закону,

а саме укладення договорів на таких умовах суперечить цілям діяльності ЗАТ.

Р. та З., а також О.О., О.Н. та О.Т. звернулися до суду із зустрічним позовом до ЗАТ про визнання укладених у лютому 1997 р. між ними та ЗАТ договорів купівлі-продажу квартир недійсними в частині визначення еквівалента покупної ціни в умовних одиницях із тих підстав, що така умова не відповідає вимогам закону, визнання з цих же